BELEŽKE

Kršitev predpisov o deviznem in zunanjetrgovinskem poslovanju

Lani je bilo javnemu tožilstvu prijavljeno 67 gospodarskih organizacij in 56 odgovornih uslužbencev zaradi kršitve predpisov o deviznem in zunanjetrgovinskem poslovanju. Prijave se nanašajo samo na težje dokazane prestopke, ki so bili storjeni namenoma v škodo skupnosti. Glavni motiv teh prekrškov je nakup sredstev v korist podjetja, ali za osebno korist posameznih uslužbencev ali privatnih oseb. Razen tega so morala posamezna podjetja po odločbi deviznih inšpektorjev plačati v družbene sklade 500 milijonov dinarjev. Toliko je znašal dobiček, ki so ga dosegli na škodo skupnosti.

Pravo sliko o teh prekrških dobimo šele, če vemo, da se vsi ti podatki nanašajo samo na 178 podjetij. To dokazuje, da je bilo vsako tretje podjetje prijavljeno zaradi kršitve predpisov o deviznem in zunanjetrgovinskem poslovanju.

Kakšna sredstva uporabljajo podjetja

Da bi pred morebitno kontrolo skrila škodljive posledice, ki jih ima tako poslovanje za skupnost, izdajajo podjetja, ali pa zahtevajo od svojih soudeležencev, lažno dokumentacijo. Na podlagi te knjižijo in pošiljajo poročila Narodni banki. Bili so celo taki primeri, da posameznih poslov, ki pomenijo težje prestopke, sploh niso vknjižili v knjigovodstvu, temveč so vodili o njih posebno evidenco, pri kakšnem »zaupnem« uslužbencu. Nekateri prestopki so storjeni tudi iz neznanja, zaradi nepozornosti in nesposobnosti odgovornih uslužbencev v zunanjetrgovinskih podjetjih.

Naj navedemo nekoliko primerov. Neko podjetje je doseglo slabe uspehe pri izvozu kmetijskih pridelkov. Da bi to prikrilo, je prijavljalo Narodni banki vrsto izvoznih zaključnic, v katerih so bili točno določeni pogoji prodaje, kot izvoz za komisijsko prodajo. Tako si je podjetje zagotovilo možnost, odobravati prikrito bonifikacije ob pogostih reklamacijah tujih kupcev. Priznavalo je tudi take bonifikacije, da z doseženo ceno ni moglo kriti niti prevoznih stroškov. Niso bile redke bonifikacije celo do 50 % vrednosti prodanega blaga.

Neko podjetje je ustanovilo z nekim inozemskim podjetjem mešano tvrdko. Pogodbo o tem pa niso prijavili pristojnim organom, niti je niso ti potrdili. Devizna sredstva, ki so jih dobili in protizakonito obdržali, je podjetje vložilo kot osnovni kapital te mešane tvrdke. Do teh sredstev je prišlo tako, da je tujim soudeležencem priznavalo večje provizije, z navideznimi pogodbami, dvojnimi fakturami in podobno. To sodelovanje z inozemskim podjetjem je ugodno vplivalo na povečanje izvoza, toda imelo je vrsto negativnih posledic in je temeljilo na kršitvi veljavnih predpisov. Zadostuje, če omenimo samo to, da so organi notranjih poslov našli dokumentacijo o tem poslovanju v nekem sodu v kleti tega podjetja.

Zelo pogosta kršitev je ustvarjanje depozita deviznih sredstev v inozemstvu. Ta sredstva se potem izkoriščajo pri službenih potovanjih za plačevanje raznih uslug itd.

Kontrolo je treba poostriti

Zanimivo je in hkrati tudi zaskrbljujoče dejstvo, da je vse več primerov, da vodijo v podjetjih posebno evidenco za vse nedovoljene operacije, ali za evidentiranje vsega, kar ne knjižijo v knjigovodstvu podjetja. Take evidence nikomur ne pokažejo in zanjo ve samo določeno število ljudi v podjetju. Nekatere teh primerov sploh ne bi mogli odkriti, če ne bi prišlo do prepirov med vodilnimi uslužbenci. Tedaj ti sami naznanjajo take prekrške.

Dobro je, da se taki in podobni prekrški v zadnjem času zelo strogo kaznujejo. Toda bilo bi treba predvsem zagotoviti številnejši inšpekcijski aparat. Od 178 podjetij na Hrvatskem, ki so vpisana v zunanje trgovinski register, so lani podrobneje pregledali poslovanje samo 81 podjetij. Ni dovolj samo pregledati podjetje, temveč bi ga bilo treba kontrolirati vsaj dvakrat na leto. V tem primeru bi se izognili mnogim prekrškom, skupnost pa bi imela manj škode. Bolj odločno bi bilo treba tudi prepovedati zunanjetrgovinsko poslovanje vsem tistim podjetjem, ki kršijo predpise, ne glede na razne intervencije, do katerih pogosto prihaja v takih primerih.

Iz take prakse bi morali organi upravljanja izvleči potrebne izkušnje. Omenjeni podatki in pojavi opozarjajo na posebno važnost tega problema zlasti za delavske svete. Ti so prvi poklicani, pa tudi najlaže odkrivajo in onemogočajo tako škodljivo poslovanje. Delavski sveti ne morejo sedeti križem rok in gledati, kako v podjetjih, ki jim jih je skupnost zaupala, delajo v nasprotju z njenimi koristmi. Ni dvoma, da bi bili taki postopki že v začetku onemogočeni, če bi organi upravljanja tudi to stvar vzeli v svoje roke.

J. K.

Kako najti sredstva za popravilo 7221 poslopij v Zagrebu

Do nedavna nizke najemnine in slaba skrb so bile vzrok, da so v Zagrebu mnoga poslopja skoraj upropaščena. V Zagrebu je treba sedaj nujno popraviti 7221 poslopij. Ni redek primer, da niso nekatera poslopja (zlasti tista, ki so v privatni lastnini) že dvajset ali celo več let popravljali.

Pokazalo se je, da namenski skladi ne zadostujejo za resnejša popravila. Teh stroškov dostikrat ne morejo pokriti niti z minimalnimi krediti banke, ker so le-ti omejeni. Prav tako so po uredbi o upravljanju poslopij ne morejo sredstva ene hiše uporabiti za popravilo druge. Okrajni odbor tudi nima pooblastila, da bi dajal dotacije za popravila iz novoustanovljenega sklada za stanovanjsko graditev v Zagrebu. Tako je v tem pogledu dosti nejasnosti.

Toda hišni sveti imajo druge možnosti. Tako na primer nova uredba o izvajanju zakona o prispevku za stanovanjsko graditev, ki je nedavno stopila v veljavo določa, da hišni sveti za večja popravila lahko najamejo kredite z odplačilom najdalje v 20 letih iz sklada za kreditiranje stanovanjske graditve. Kljub temu pa bo ostalo veliko število poslopij, ki jih ne bo mogoče popraviti niti s temi posojili, ker imajo premajhne dohodke. Tu bi problem lahko rešili z najetjem hipotekarnega posojila. Mnogi lastniki takih zgradb so pripravljeni vzeti hipotekarno posojilo in tako nuditi hišnim svetom potrebna sredstva za popravilo stanovanjskih poslopij. So pa tudi taki, ki tega nočejo storiti. Vemo pa, da po veljavnih predpisih ni mogoče vzeti hipotekarnega posojila, če lastnik na to ne pristane.

Tu torej vsaj za sedaj ni izhoda. Morda bi se moglo nekaj storiti v primeru, če je poslopje zanemarjeno po lastnikovi krivdi, da bi ga nekako primorali, da vzame hipotekarno posojilo. To bi bil v tem trenutku edini način, da bi se tudi taka poslopja lahko temeljito popravila.

K. M.

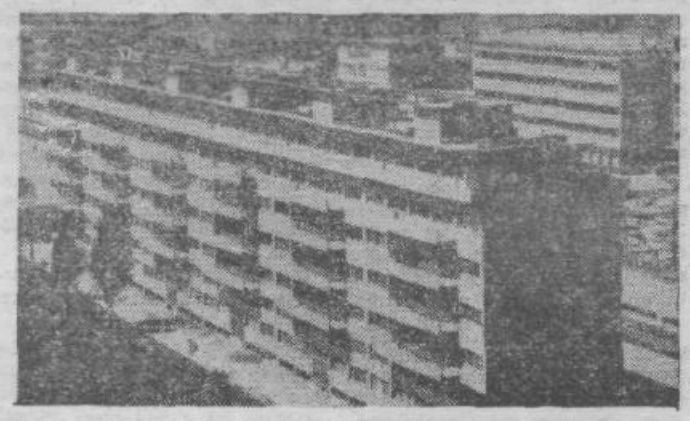

Stanovanjska poslopja v Zagrebu

Privatni avtotransport

Statistični podatki kažejo, da je v cestnem prometu privatni sektor v ugodnejšem položaju kakor družbeni sektor. Pred petimi leti so imela avtotransportna podjetja na Hrvatskem 4.400, privatni posestniki pa 1.600 tovornih avtomobilov. Lani sta se števili skorajda izenačili: podjetja so imela 2.500, privatniki pa 2.500 tovornjakov. Po letu 1951 se je pričel privatni sektor hitro krepiti, ker v tem času, ko so pričeli veljati novi gospodarski ukrepi, še ni bilo zakonskih predpisov, ki bi določno usmerjali poslovanje privatnih lastnikov prevoznih sredstev. Privatniki so si po zelo nizkih cenah nabavljali vozila s tem, da so jih kot rabljena in ne izrabljena kupovali od raznih gospodarskih podjetij in ustanov. Po prehodu na ekonomske cene so njihova vozila kar nenadoma dobila nekajkrat večjo vrednost. Pri njih ni nujno, da bi v cene prevoznih uslug vračunavali amortizacijo po današnjih cenah vozil. Ker tvori amortizacija 30 % cene prevozne usluge, je razumljivo, da lahko prodajajo privatni lastniki vozil svoje usluge ceneje.

Tako z lahkoto in neupravičeno zaslužijo precejšnje zneske. Na letni skupščini sindikata prometnih delavcev je splitski delegat navedel naslednji primer: samo šest privatnih lastnikov tovornih avtomobilov v Splitu je povečalo, odkar se ukvarjajo s privatnim prometom, svojo imetje za 20 milijonov dinarjev.

Po sklepih kongresa bi se problem lahko rešil tako, da bi uvedli kontrolo nad dohodki privatnih lastnikov tovornjakov in da bi se ti v svojih obveznostih izenačili s podjetji.

J. Vuković

Oderuške obresti pri privatnikih

Uredba o obrestni meri iz leta 1952 prepoveduje vsako kreditiranje z obrestmi med privatniki. Tako posojanje denarja z obrestmi, ki so pogosto dokaj visoke, ni v skladu z našimi osnovnimi načeli poslovanja. Toda ta uredba ne predpisuje ukrepov in kazni v primeru prekrška. Zato je praksa sodišč in drugih državnih organov v teh primerih zelo različna, kar številni ljudje izkoriščajo za čisto oderuške posle. Med privatniki in zlasti med obrtniki je obrestno posojilo dokaj razvit pojav. Vse se navadno prične v malih oglasih v našem časopisju. Kar neverjetno je, da lahko vsakdo, če plača določeni znesek za oglas javno poziva k kršitvi zakonitih predpisov.

Številni naši časopisi objavljajo oglase, v katerih posamezniki prosijo za posojilo z obrestmi in garancijo. Pogosto je stvar prikrita tako, da v oglasu prosijo samo za določen znesek denarja, »vse ostalo pa po dogovoru«. Toda iz številnih oglasov se povsem jasno vidi, da v njih odkrito ponujajo visoke obresti pod firmo »nagrada« ali podobno. V enem izmed naših časopisov je bil objavljen takle oglas: »Iščem posojilo v znesku 250 tisoč dinarjev. Vrnil bom 300 tisoč v roku treh mesecev; garancija osemkratna.« Torej — v treh mesecih 50 tisoč dinarjev, kar pomeni, da znaša obrestna mera 80%. Pri tem pa je najvišja obrestna mera, ki je dovoljena za banke in hranilnice, komaj 7%. Takih in podobnih primerov je precej, obresti pa znašajo pogosto tudi preko 100%.

Oderuštvo se seveda ne omejuje samo na oglase v tisku. Še bolj se razvija med znanci in poslovnimi prijatelji. Tisti, ki denar posojajo drugim, pravijo, da gre le za določeno vrsto potrošniškega posojila. Toda zaposlen človek z normalnimi dohodki ne more plačati tako visokih obresti, potrošniška posojila pa prav lahko dobi od banke po redni poti. Edino pojasnilo za takšna »posojila« je pač v namerah posameznikov, da opravijo svoje zamišljene mahinacije, v katerih razen sredstev za izplačila obresti dosežejo precej velike dobičke (pri takem riziku pa ti dobički nedvomno niso majhni). Upravičeno se sprašujemo, kje najdejo sredstva za izplačevanje tako velikih obresti. Določen del vsekakor plača navaden potrošnik v cenah tistega blaga, ki je predmet oderuških mahinacij. Prav tako je zelo verjetno, da dobivajo pomembna sredstva tudi na račun skupnosti, zlasti zato, ker se v teh neprijavljenih poslih izogibajo plačevanja zakonitih obveznosti.

Dobro bi bilo, če časopisi ne bi objavljali — niti v malih oglasih — tistih besedil, ki merijo na kršitev zakonskih predpisov. Prav tako bi bilo treba izdati predpise, ki bi določali kazenske ukrepe proti takim »poslom«. Tako bi državni organi lahko ostreje nastopali proti kršilcem. Saj je oderuštvo v vsakem primeru prekršek in kaznivo dejanje.

Ilja Jurančič

RDEČI KRIŽ OSIJEŠKEGA OKRAJA NUDI POMOČ VZGOJNO ZAPUŠČENIM OTROKOM

Organizacija Rdečega križa v osiješkem okraju je letos pričela zbirati v svojih društvenih prostorih otroke preveč zaposlenih staršev in tiste otroke, ki bi utegnili postati brezpriziorniki. Zanimivo je videti dečke, ki so še nedavno tavali po cestah, kako sedaj marljivo delajo v delavnici, ki je bila odprta posebej zanje. Okrajni odbor Rdečega križa je poskrbel za nakup raznega orodja, lesenih plošč, barv in drugih drobnih potrebščin za delo v delavnici. Člani podmladka Rdečega križa tu izdelujejo razne figurice in igračke, ki jih nato darujejo otroškim domovom in zavetiščem. Tudi za deklice so našli ustrezno delo. Zanje je krožek za ročno delo Rdečega križa darovaj kose platna, niti in volno za vezenje in pletenje. Pet honorarnih učiteljev za ročno delo in risanje vsak dan v izmenah dela z 250 otroki.

Tako se otroci navajajo na koristno delo in na higieno, namesto da bi tavali po cestah brez cilja ali bili podvrženi hazardnim igram ali celo kriminalu in alkoholizmu.

K. Krunic